

Opiskelukyvyn arviointi ja Opiskelijoiden päihdeohjelma

Vahvistettu oppimispalveluiden
johtotiimissä
13.12.2023
21.8.2024

Sisällysluettelo

1 Opiskelukyvyn arviointi.....	2
2 Opiskelijoiden päihdeohjelma.....	3
2.1 Päihteidenkäytön ennaltaehkäisy	4
2.2 Oppimisympäristöjen päihteettömyys.....	4
3. Päihteiden käytön tunnistaminen	4
3.1 Tupakointi, nuuskaaminen, sähkötupakan ja muiden nikotiinituotteiden käyttö.....	5
3.2 Raha- ja digipelaaminen.....	6
4. Toimintaohje päihteidenkäyttöön puuttumiseen	7
4.1 Puheeksiottaminen ja hoitoonohjaus.....	7
4.2 Toimintaohje epäiltäessä opiskelijan huumausaineiden käyttöä.....	8
4.3 Tiedonsaantioikeus.....	9

1 Opiskelukyvyn arviointi

Kun opettajalla tai muulla oppilaitoksessa työskentelevällä henkilöllä herää huoli opiskelijan opiskelukyvystä väsymyksen, mielenterveyden, päihteiden käytön tai muun vastaavan syyn vuoksi, on tilanne arvioitava sekä työturvallisuuden, että opiskelijan hoitoon ohjaamisen näkökulmista. Tilanteessa, jossa huoli opiskelukyvystä herää, on arvioitava *voiko opiskelija osallistua opetukseen*. Tärkeintä on tunnistaa tilanne ja arvioida välittömän avun tarve. Jos mahdollista, arviointi tehdään aina yhdessä työparin kanssa.

Akuutissa tilanteessa opiskelijan kyky opiskella on alentunut niin, ettei hän voi työturvallisuussyistä osallistua opetukseen. Merkkejä ovat mm. päihtymys, sekavuus, uneliaisuus, tokkuraisuus, voimakas pelko- tai ahdistustila, voimakas ylivilittynisyys tai hermostuneisuus ja aggressiivisuus. Koulutuspäällikkö / lukion johtaja arvioi, voiko opiskelija osallistua opetukseen, vai järjestetäänkö hänelle esimerkiksi opintoja verkkoympäristössä, josta tehdään muutos HOKSiin.

Opiskelijan henkilöllisyys todetaan ja opettaja arvioi opiskelijan tilanteen yhdessä toisen henkilöstön jäsenen, terveydenhoitajan, kuraattorin tai psykologin kanssa. Mikäli opiskelija on vaaraksi itselleen tai muille, tai on välittömän avun tarpeessa, soitetaan hätänumeroon 112. Tilanteen arvioineet henkilöt päättävät yhdessä, voiko täysi-ikäisen opiskelijan lähettää yksin pois oppilaitoksesta vai tuleeko hänet ohjata opiskeluterveydenhuollon tai kiireellisissä tapauksissa terveyskeskuksen päivystykseen. Alaikäisen opiskelijan tilanteessa otetaan aina yhteyttä huoltajaan ja pyydetään huoltajaa noutamaan lapsensa. Oppilaitos vastaa alaikäisen opiskelijan turvallisuudesta, kunnes huoltaja tai tarvittaessa joku viranomainen ottaa hänet vastuulleen.

Akuutin tilanteen ratkeamisen jälkeen asiaa käsitellään opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa tai monialalaisessa asiantuntijaryhmässä (OMAR) opiskeluhuollon ja mahdollisten muiden toimijoiden kesken. Tarvittaessa opiskelija ohjataan opiskeluterveydenhuollon piiriin opiskelukyvyn arvioimiseksi. Jatko-toimenpiteistä tehdään selkeä suunnitelma, jonka toteuttamiseen asianosaiset sitoutuvat. Mikäli on syytä epäillä huumausaineiden käyttöä, toimitaan Opiskelijan päihdeohjelman mukaisesti. Jos opiskelija jää pidemmälle sairauslomalle, hän voi keskeyttää opintonsa väliaikaisesti toipumisen ja kuntoutumisen ajalle.

Huoli opiskelijan opiskelukyvystä voi kehittyä akuuttia tilannetta hitaammin, pidemmän ajan kuluessa. Huolen aiheena voivat olla mm. runsaat selvittämättömät poissaolot, jatkuva väsymys, alakuloisuus tai muutokset käytöksessä tai olemuksessa. Jos opiskelijan opiskelukyvystä syntyy huoli, otetaan yhteyttä tutoropettajaan, joka keskustele tilanteesta opiskelijan ja hänen huoltajansa kanssa. Keskustelussa pyritään selvittämään tuen tarve ja ohjaa-

maan opiskelija opiskeluhuollon palveluiden piiriin. Tarvittaessa voidaan kutsua koolle monialainen asiantuntijaryhmä (OMAR), jonka tarkoituksena on selvittää opiskelijalle tarpeenmukaiset tukitoimet. Opiskelija voidaan ohjata opiskeluterveydenhuoltoon työkyvyn arviointiin, jos se on tarpeellista opiskelukyvyyn selvittämiseksi. Mikäli on syytä epäillä huumausaineiden käyttöä, toimitaan Opiskelijan päihdeohjelman mukaisesti. Jos opiskelija jää pidemmälle sairauslomalle, hän voi keskeyttää opintonsa väliaikaisesti toipumisen ja kuntoutumisen ajalle.

Terveydentilan ja opiskelukyvyyn selvittäminen SORA-tutkinnoissa

Opiskelija voidaan määrätä ns. SORA-tutkinnoissa terveydentilan ja opiskelukyvyyn selvittämiseksi tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos on perusteltua aiheuttaa epäillä, että opiskelijalla on terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este. Koulutuksen järjestäjä vastaa määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista. Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arviointia varten koulutuksen järjestäjän osoittaman lääkärin kirjallinen lausunto, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty tarkastus tai tutkimus terveydentilan selvittämiseksi sekä tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvio opiskelijan toimintakyvystä. Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arvioinnin edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toisilta koulutuksen järjestäjältä. Tutkintokohtaisista terveydentila- ja toimintakykyvaatimuksista tiedotetaan www.sakky.fi sekä opintopolku.fi -sivuilla.

2 Opiskelijoiden päihdeohjelma

Opiskelijoiden päihdeohjelman tavoitteena on edistää opiskelu- ja työkykyä sekä opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia, ehkäistä päihteiden käytöstä johtuvia ongelmia sekä muita riippuvuuksia ja helpottaa puuttumista opiskelijan ongelmiin mahdollisimman varhain. Päihteiden käyttö voi heikentää opiskelukykyä ja se voi estää opintojen suorittamisen. Tavoitteena on kouluttaa hyvinvoivia ammattilaisia, joilla on hyvät valmiudet hyvinvointinsa ja työkykynsä ylläpitämiseen.

Päihteillä tarkoitetaan tässä ohjelmassa tupakka- ja nikotiinituotteita, alkoholia, huumeita, lääkkeitä tai muita päihetymistarkoituksessa käytettäviä aineita sekä rahapelaamista. Päihdeongelma ja päihteiden väärinkäyttö tarkoittavat tässä yhteydessä sellaista päihteiden liika- ja sekakäyttöä, joka vaikuttaa haittaavasti henkilön opiskeluun tai vaarantaa henkilön oman tai oppimisympäristön turvallisuuden.

Päihdeohjelmassa mainittujen toimenpiteiden taustalla ovat laki ammatillisesta koulutuksesta, lukiolaki, työturvallisuuslaki, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki sekä tupakka-, huumausaine- ja rikoslaki.

Savon ammattiopisto ja Varkauden lukio ovat nikotiinittomia (Koulutuskuntayhtymän päätös 3.6.2020).

Tästä Opiskelijoiden päihdeohjelmasta tiedotetaan:

- opiskelijoille ja huoltajille Wilman kautta ja huoltajien illoissa sekä oppilaitoksen kotisivuilla
- henkilöstölle Wilman ja Intran kautta
- opiskeluhoitohenkilöstölle (kuraattorit, opiskeluterveydenhuolto ja psykologit) sähköpostitse
- lakisääteisille työryhmille, esim. opiskeluhuollon ohjausryhmät, kuntien nuorten ohjaus- ja palveluverkostot

Tämä päihdeohjelma on laadittu yhteistyössä Pohjois-Savon hyvinvointialueen opiskeluhoollon henkilöstön, Pelituen, Pohjois-Savon Syöpäyhdistyksen sekä Kuopion ja Siilinjärven ehkäisevän päihdetyön koordinaattoreiden kanssa. Opiskelijakunta Salkku käsittelee päihdeohjelman mukaisia toimintakäytäntöjä kokouksissaan ja osallistuu päivittämistyöhön. Tämän suunnitelman päivittämisestä vastaa opiskeluhoollon työryhmä.

2.1 Päihteidenkäytön ennaltaehkäisy

Päihteiden käytön ennaltaehkäiseminen on osa oppilaitoksen hyvinvointityötä. Ehkäisevän päihdetyön tarkoituksena on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tukemalla päihteettömiä elintapoja. Tavoitteena on vähentää päihteiden käyttöä sekä niiden aiheuttamia haittoja. Ehkäisevän päihdetyön avulla vaikutetaan asenteisiin, päihdetietoisuuteen, päihteiden käyttöön, päihteisiin liittyviin oikeudellisiin kysymyksiin sekä päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin ja riskitekijöihin.

Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on lisätä opiskelijoiden osallisuutta ja osallistavien menetelmien käyttöä oppilaitoksessa. Osallistavien ja toiminnallisten menetelmien avulla opiskelijat voivat vaikuttaa aktiivisesti päihteiden käytön vastaiseen toimintaan oppilaitoksessa. Kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua opiskelijakunta- ja tutortoimintaan sekä oppilaitoksessa järjestettäviin tapahtumiin, kuten Hyvinvointivirtaa-viikkoon. Yhteistyöverkostot, esim. Pohjois-Savon Syöpäyhdistys sekä kuntien ehkäisevä päihdetyö ja nuorisotoimi järjestävät toimipisteissä päihteettömyyttä tukevia tapahtumia ja tapaamisia. Ammattiin opiskelevia opiskelijoita ohjataan suorittamaan Ammattiosaajan työkykypassi, joka osaltaan tukee päihteettömyyttä työkyvyn näkökulmasta.

Tietoa opiskelijoiden päihteiden käytöstä saadaan valtakunnallisesti toteutettavalla kouluterveyskyselyllä sekä kuntien ja hyvinvointialueen hyvinvointikertomuksista. Kouluterveyskysely on valtakunnallinen ja se toteutetaan joka toinen vuosi. Kyselyn tuloksia käsitellään oppilaitoksessa toimipisteittäin opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa. Kyselyn tuloksista tiedotetaan myös huoltajille. Tuloksia käsitellään opiskeluhuollon ohjausryhmässä, opiskeluhuollon työryhmässä sekä yksiköiden hyvinvointiryhmissä yhdessä hyvinvointialueen opiskeluhuollon henkilöstön kanssa.

2.2 Oppimisympäristöjen päihteettömyys

Tupakointi, nuuskan käyttö, sähkötupakan tai muiden nikotiinituotteiden käyttö on kielletty oppilaitoksen sisä- ja ulkotiloissa, opiskelija-asuntoloissa sekä niiden käytössä olevilla ulkoalueilla. Oppilaitoksen alueella on jokaisen henkilökuntaan kuuluvan aina puututtava tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön.

Savon koulutuskuntayhtymän järjestyssääntöjen mukaan alkoholin, huumeiden ja niihin rinnastettavien päihteiden vaikutuksen alaisena esiintyminen oppilaitoksen alueilla, työelämässä oppimisen aikana sekä oppilaitoksen opiskelijoilleen järjestämissä tilaisuuksissa ja opintomatkoiilla on kielletty. Jokainen oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva on velvollinen puuttumaan huomaamaansa järjestyssääntöjen vastaiseen toimintaan sekä tarvittaessa ilmoittamaan siitä esihenkilölleen.

Oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä. Opettajalla, lukion johtajalla, koulutuspäälliköllä, apulaisrehtorilla ja rehtorilla on oikeus tarkastaa opiskelijan mukana olevat tavarat, opiskelijan hallinnassa olevat säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, edellä mainitun esineen tai aineen haltuun ottamiseksi. Kaikilla oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluvilla on velvollisuus puuttua asiaan heti, jos aineiden käyttöä tai hallussapitoa epäillään.

3. Päihteiden käytön tunnistaminen

Päihdeongelmien varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen ehkäisee vakavampien ongelmien syntymistä tai

helpottaa jo alkavista ongelmista selviytymistä silloin, kun päihteen käyttäjällä itsellään on vielä hyvin voimavaroja muuttaa käyttötapaansa.

Päihteiden käytöllä voidaan tarkoittaa mm.

- alkoholia
- huumausaineita (kannabis ja muut huumausaineet)
- nikotiinia sisältäviä tuotteita
- päihdyttäviä lääkkeitä *väärinkäytettyinä*
- lääkkeiden ja muiden päihteiden yhteiskäyttöä (sekakäyttö)
- imppausta (liimat, liuottimet, bensiini, kaasut yms.)
- ongelmallista rahapelaamista

On vaikeaa nimetä mitään yksittäistä tunnusmerkkiä siitä, että opiskelija käyttää päihteitä. Jos opiskelijan käytös, olemus, ystäväpiiri tai esim. hänen tapansa käyttää rahaa muuttuvat huomattavasti, on syytä huolestua. Aina, kun opiskelijan läheiset tai ystävät ilmaisevat huolensa hänestä, on oppilaitoksen ammattilaisten syytä keskustella opiskelijan kanssa hänen elämäntilanteestaan.

Opiskeluterveydenhuollossa päihteiden käyttöä kartoitetaan ja se otetaan puheeksi terveys-, kutsunta- ja ajokorttitarkastuksissa sekä opiskelukyvyn arvioissa. Tukena käytetään terveyskyselyiden lisäksi muita kyselyitä tarpeen mukaan (esim. Audit, Adsume). Kuraattorien ja psykologien vastaanotolla päihteet ja niihin liittyvät riskit otetaan puheeksi osana opiskelijan elämäntilanteen kartoitusta. Mikäli tarvetta ilmenee, opiskelija ohjataan päihdepalvelujen piiriin.

Jos opetushenkilökunnalla herää huoli opiskelijan alkoholin tai huumausaineiden käytöstä, asia on syytä ottaa puheeksi välittömästi opiskelijan kanssa. Puheeksioton tekee tutoropettaja tai muu opetushenkilökuntaan kuuluva. Avoin, suora ja kunnioittava huolen ilmaiseminen viestittää opiskelijalle välittämistä. Opiskelijalta voi kysyä suoraan hänen päihteiden käytöstään ja kertoa, minkä takia huoli on herännyt. Jos on tarpeen arvioida opiskelijan työkykyä sillä hetkellä, mukaan pyydetään työpariksi toinen opettaja tai joku opiskeluhuollosta.

Lisätietoa päihteistä saa mm.

1. www.paihdelinkki.fi (tietopankki, testejä, laskureita)
2. www.thl.fi/paihteet-ja-riippuvuudet
3. www.fressis.fi (tietopankki, testejä)

3.1 Tupakointi, nuuskaaminen, sähkötupakan ja muiden nikotiinituotteiden käyttö

Tässä opiskelijoiden päihdeohjelmassa tupakka- ja nikotiinituotteilla tarkoitetaan Savon koulutuskuntayhtymän järjestyssäännöissä mainittuja tupakkaa, nuuskaa, sähkötupakkaa ja muita nikotiinituotteita.

Nikotiinittomuus koskee oppilaitoksen tiloissa tapahtuvan opiskelun lisäksi myös työelämässä oppimista ja oppilaitoksen opiskelijoilleen järjestämiä tilaisuuksia ja matkoja. Tupakointiin, muiden tupakkatuotteiden tai niiden kaltaisten tuotteiden käyttöön liittyviä välineitä ei saa pitää esillä oppilaitoksen tiloissa ja alueella.

Nikotiiniton oppilaitos tarkoittaa paitsi opiskeluympäristön nikotiinittomuutta, myös nikotiinittomuuden edistämistä. Nikotiinittomuuden edistämiseen kuuluu myös tupakoinnin, nuuskaamisen tai niiden kaltaisten tuotteiden aloittamisen ehkäisy ja tupakoinnin, nuuskaamisen tai niiden kaltaisten tuotteiden käytön lopettamisen tukeminen.

Nikotiiniton Sakky näkyy oppilaitosten kotisivuilla, Intrassa sekä aloittavien opiskelijoiden perehdytyksessä. Nikotiinittomuudesta viestitään sosiaalisessa mediassa, info-tauluissa sekä erilaisilla julisteilla ja tarroilla. Oppilaitosten henkilökuntaa perehdytetään nikotiinittomuutta tukeviin toimintakäytäntöihin, joita ylläpidetään ja päivitetään yksiköiden hyvinvointiryhmien ja työhyvinvointiorganisaation kautta. Oppilaitoksissa järjestetään vuosittain paikallisten järjestöjen kanssa yhteisöllisyyttä vahvistavia kampanjoita ja tapahtumia, joilla osaltaan tuetaan myös nikotiinittomuutta. Henkilöstölle on tehty oppilaitoksen Intraan tukimateriaali, jossa on kuvattu tarpeelliset asiat nikotiinittomuuden käsittelyyn opiskelijoiden, eri henkilöstöryhmien ja sidosryhmien kanssa. Henkilöstön ja opiskeluhuollon käytössä on tupakka- ja nikotiinittomuuden puheeksiottolomake, jota voi käyttää opiskelijoita ohjattaessa.

Opiskelijoiden nikotiinittomuutta tuetaan mm. seuraavasti:

- Kerrotaan opiskelijoille, että oppilaitos on nikotiiniton. Nikotiinittomuus tarkoittaa, että tupakointi, nuuskan, sähkötupakan tai muiden nikotiinia sisältävien tuotteiden käyttö on kielletty kokonaan oppilaitoksen sisätiloissa, ulkoalueilla ja opiskelija-asuntoloissa. Tupakointiin tai muiden nikotiinituotteiden käyttöön liittyviä välineitä ei saa pitää esillä koulun tiloissa eikä alueella. Lisäksi nikotiinittomuus koskee työelämässä oppimista, oppilaitoksen opiskelijoilleen järjestämiä tilaisuuksia ja matkoja.
- Tiedotetaan, mitä muuta tekemistä on yksikössä opiskelijalle tarjolla tauoilla ja vapaa-aikoina.
- Kerrotaan opiskelijalle, että tukea tupakkatuotteiden käytön lopettamiseen saa tarvittaessa terveydenhoitajalta.

Tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttäminen oppilaitoksessa on järjestyssääntörikkomus

Henkilö, joka huomaa opiskelijan rikkovan järjestyssääntöä, ottaa asian puheeksi opiskelijan kanssa, toteaa opiskelijan henkilöllisyyden ja kertoo, että ilmoittaa asiasta tutoropettajalle. Huomautus kirjataan Wilmasta löytyvällä ”Huomautus tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä” –lomakkeella. Huomauttaja toimittaa lomakkeen tutoropettajalle sähköpostitse. Jos opiskelija rikkoo järjestyssääntöä toistuvasti, tutoropettaja ottaa asian puheeksi opiskelijan ja hänen huoltajansa kanssa. Opettajalla ja rehtorilla on oikeus ottaa tuotteet alaikäiseltä haltuun työpäivän ajaksi ja luovuttaa ne työpäivän jälkeen ainoastaan alaikäisen opiskelijan huoltajalle. Jos järjestyssääntöjen rikkominen jatkuu, asia käsitellään kurinpitomenettelyn mukaisesti.

Tupakka- ja nikotiinituotteita ei saa myydä tai luovuttaa alle 18-vuotiaille

Jos joku myy tai välittää oppilaitoksessa tai sen läheisyydessä tupakka- ja nikotiinituotteita alaikäiselle henkilölle, voidaan asia ilmoittaa poliisille.

Jos tupakka- ja nikotiinituotteita käyttävä henkilö ei ole oppilaitoksen opiskelija, vaan asiakkaamme tai muu ulkopuolinen henkilö, hänelle kerrotaan, että tupakointi, nuuskaaminen, sähkötupakointi tai muiden nikotiinituotteiden käyttö on kielletty ja pyydetään häntä lopettamaan tuotteen käyttö, tai poistumaan oppilaitoksen alueelta.

3.2 Raha- ja digipelaaminen

Rahapelaamisella tarkoitetaan kaikkea pelaamista, jossa voitto tai häviö on rahaa tai rahan arvoista. Digipelaamisella tarkoitetaan mobiili-, konsoli-, tietokone tai muulla digitaalisella laitteella tapahtuvaa (viihde)pelaamista ilman rahapanosta. Kaiken rahapelaamisen ikäraja on 18 vuotta.

Rahapelihaitoilla tarkoitetaan pelaamisesta aiheutuvia kielteisiä seurauksia, jotka voivat olla terveydellisiä, taloudellisia ja sosiaalisia (esim. mielenterveysongelmat, velkaantuminen, salaaminen, riidat, rikollisuus). Ongelmallinen rahapelaaminen vaikuttaa niin pelaajaan, tämän lähipiiriin, kuin koko yhteiskuntaan. Rahapelaaminen on helppoa salata eikä se välttämättä näy päälle päin, joten on tärkeää ottaa asia puheeksi.

Myös digipelaaminen voi aiheuttaa ongelmia, jotka vaikeuttavat opiskelijan opetukseen osallistumista ja opintojen etenemistä. Ongelmallinen digipelaaminen on usein yhteydessä mm. elämänhallinnan ongelmiin, yksinäisyyteen, ihmissuhteisiin, stressiin tai unettomuuteen. Digipelaaminen on suurimmalle osalle pelaajista tärkeä harrastus, joka tuottaa pelaajille yhteisöllisyyden, kyvykkyyden ja omaehtoisuuden kokemuksia. Osalle pelaaminen voi kuitenkin aiheuttaa pitkäkestoisia haittoja ja vaikeutta hallita omaa pelaamistaan, johon on tärkeää saada tukea.

Tutoropettaja / ryhmänohjaaja voi ottaa raha- ja digipelaamisen esille aina ohjauskeskustelun yhteydessä. Opiskeluhooltohenkilöstö keskustelee tarvittaessa raha- ja digipelaamista opiskelijan kanssa.

Lisätietoja rahapelaamisen puheeksi otosta, tunnistamisesta ja lyhytneuvonnasta saa <https://www.julkari.fi/handle/10024/142993>

Digipelaamista voi testata osoitteessa <https://link.webpolsurveys.com/Participation/Public/5d2e7067-fe22-4819-bf77-a39941ca8c05?displayId=Fin1957452>

4. Toimintaohje päihteidenkäyttöön puuttumiseen

4.1 Puheeksiottaminen ja hoitoonohjaus

Mikäli opiskelijan epäillään olevan päihtyneenä opinnoissaan, poistetaan hänet välittömästi opetuksesta. Opiskelijan henkilöllisyys todetaan ja opettaja arvioi opiskelijan tilanteen yhdessä toisen henkilöstöön kuuluvan, tai terveydenhoitajan, kuraattorin tai psykologin kanssa. Jos opiskelija on vaaraksi itselleen tai muille, tai on välittömän avun tarpeessa, soitetaan hätänumeroon 112. Tilanteen arvioineet henkilöt päättävät yhdessä, voiko täysi-ikäisen opiskelijan lähettää yksin pois oppilaitoksesta vai tuleeeko hänet ohjata opiskeluterveydenhuoltoon tai kiireellisissä tapauksissa terveyskeskuksen päivystykseen. Alaikäisen opiskelijan tilanteesta otetaan aina yhteyttä huoltajaan ja pyydetään huoltajaa noutamaan lapsensa. Oppilaitos vastaa opiskelukyvöttömän opiskelijan turvallisuudesta, kunnes huoltaja tai tarvittaessa joku viranomainen ottaa hänet vastuulleen. Tilanteesta laaditaan Wilmaan muistio, joka lähetetään koulutuspäällikölle. Jos opiskeluhooltohenkilöstö ei ole ollut mukana arvioimassa opiskelijan tilannetta, otetaan aina opiskelijan luvalla yhteyttä kuraattoriin, terveydenhoitajaan tai psykologiin, tai konsultoidaan opiskeluhooltohenkilöstöä nimettömästi. Alaikäisestä päihtyneestä opiskelijasta tehdään aina lastensuojeluilmoitus.

Koulutuspäällikkö / lukion johtaja arvioi, voiko opiskelija osallistua opetukseen, vai evätäänkö opiskeluoikeus enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa työskentelevän turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavaan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Tilannearviota tehtäessä on otettava huomioon myös, aiheuttaako opiskelijan läsnäolo opinnoissa työturvallisuusriskin. Turvallisuuteen liittyvissä asioissa voidaan konsultoida koulutuksen järjestäjän turvallisuuspäällikköä. Opiskelija tulee aina kurinpitomenettelyn yhteydessä ohjata opiskeluhoollon palveluiden piiriin. Jos opiskelija on ollut päihtyneenä oppilaitoksen alueella tai jossakin oppimisympäristössä, voidaan hänelle antaa kirjallinen varoitus, tai hänet voidaan erottaa määräaikaisesti.

Akuutin tilanteen ratkeamisen jälkeen asiaa käsitellään aina opiskelijan, huoltajien, opiskeluhoollon sekä mahdollisten muiden toimijoiden kesken opiskelijan yksilöllinen tilanne huomioiden. Opiskeluhooltohenkilöstö arvioi yhdessä opiskelijan kanssa tarvetta hoitoonohjaukseen opiskeluterveydenhuoltoon tai opiskeluhoollon ulkopuolisiin palveluihin. Kun opiskelija ohjataan hoitoon / kuntoutukseen, koulutuspäällikkö / lukion johtaja täyttää hänen kanssaan Ohjaus opiskelukyvyn arviointiin / hoitoon sekä tiedonsiirtoluvat -lomakkeen. Ensimmäiselle käyntikerralle pyritään sopimaan kolmikantatapaaminen (opiskelija, palveluntuottaja sekä koulutuksen järjestäjän ja opis-

keluhuollon yhteyshenkilö). Jatkotoimenpiteistä ja tiedonsiirrosta tehdään selkeä suunnitelma, jonka toteuttamiseen asianosaiset sitoutuvat. Mikäli opiskelija jää / on jäänyt pidemmälle sairauslomalle, huolehditaan opintojen väliaikaisesta keskeyttämisestä, josta päätöksen tekee koulutuspäällikkö / lukion johtaja.

Mikäli on syytä epäillä huumausaineiden käyttöä, toimitaan huumausainetestauksen toimintaohjeiden mukaisesti.

4.2 Toimintaohje epäiltäessä opiskelijan huumausaineiden käyttöä

Laki ammatillisesta koulutuksesta antaa määräykset opiskelijaksi ottamisesta, alalle soveltumattomuudesta sekä opiskeluoikeuden peruuttamisesta, mm. päihteisiin liittyvissä asioissa. Huumausainetestaukseen liittyvät säännökset koskevat kaikkien koulutusalojen kaikkia opiskelijoita.

Opiskelija ei voi osallistua opetukseen tai työpaikalla tapahtuvaan opiskeluun huumausaineiden vaikutuksen alaisena. Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena koulutukseen kuuluvissa käytännön tehtävissä oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista. Edellytyksenä on lisäksi, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä. Lisäksi edellytyksenä on, että opiskelija vaarantaa huumeiden vaikutuksen alaisena/huumeista riippuvaisena vakavasti omaa tai toisen henkeä tai terveyttä tai liikenteen turvallisuutta tai salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai lisää huumausaineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä. Koulutuksen järjestäjä vastaa todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Huumausainetestaus on aina mahdollista myös opiskelijan vapaaehtoisen suostumuksen perusteella, jolloin edellä mainittujen edellytysten ei tarvitse täyttyä.

Huumausainetesteihin velvoittaminen käynnistyy, kun oppilaitoksessa herää huoli opiskelijan mahdollisesta huumausaineiden käytöstä. Huoli voi pohjautua oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluvan, opiskeluhuollon tai työpaikkaohjaajan havaintoihin opiskelijan käyttäytymisestä tai muilta saatuaan palautteeseen, jota voidaan pitää luotettavana. Havainnon tekijä ottaa aina yhteyttä kuraattoriin ja koulutuspäällikköön / lukion johtajaan ja he tekevät yhdessä tilannearvion, jonka pohjalta asiassa edetään. Tarvittaessa tilannearvio voidaan tehdä opiskeluhuoltoa konsultoiden, jos opiskelija ei anna lupaa kuraattorin tai jonkun muun opiskeluhuollon työntekijän osallistumiselle.

Tarvittavat tiedot saatuaan koulutuspäällikkö / lukion johtaja keskustelee opiskelijan ja alaikäisen opiskelijan huoltajan kanssa ja päättää, velvoitetaanko opiskelija huumausainetestiin. Opiskelijalle ja huoltajalle kerrotaan huumausainetestauksen tarpeesta ja koko prosessin kulusta. Mikäli lain edellytykset huumausainetestaukselle täyttyvät, koulutuspäällikkö täyttää yhdessä opiskelijan kanssa Wilma-lomakkeen, jonka opiskelija toimittaa opiskeluterveydenhuoltoon. Koulutuspäällikkö on puhelimitse etukäteen yhteydessä terveydenhoitajaan ja sopii ajan huumausainelähetteen tekemistä varten. Varkauden alueella toimitaan Varkauden Päihdekliniikan kanssa sovittujen toimintamallien mukaisesti.

Lomakkeen saatuaan terveydenhoitaja kirjoittaa huumausainetestiä koskevan tutkimuslähetteen seulaan, jonne opiskelijan on mentävä samana tai viimeistään seuraavana päivänä. Opiskelijan on toimitettava tutoropettajalleen / ryhmänohjaajalle tai koulutuspäällikölle / lukion johtajalle laboratorion/seulan ottajan antama dokumentti anetusta seulasta välittömästi, kun seula on otettu.

Opiskelijalla on oikeus kieltäytyä huumausainetestauksista ja myös alaikäisen opiskelijan huoltaja voi kieltää testauksen. Muissa kuin SORA-tutkinnoissa opiskelija ohjataan opiskelukyvyn selvittämiseen opiskeluterveydenhuoltoon. Mikäli lain edellytykset huumausainetestauksesta täyttyvät, testeistä kieltäytyminen, testiin menemättä jättäminen ja positiivinen testitulos johtavat kurinpitotoimiin, joita voivat kuulemisen perusteella olla kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Tämä on ilmoitettava opiskelijalle ja huoltajalle.

Mikäli SORA-tutkinnoissa lain edellytykset huumausainetestauksesta täyttyvät, testeistä kieltäytyminen, testiin

menemättä jättäminen ja positiivinen testitulos johtavat kurinpitotoimiin. Jos SORA-tutkintoa suorittava opiskelija kieltäytyy testauksesta tai jättää menemättä testiin ilmoitetussa ajassa, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin testauksiin. Tämä on ilmoitettava opiskelijalle ja huoltajalle. Päätöksen opiskelusta pidättämisestä tekee SORA-toimielin.

Huumausainetestin tulos tulee opiskeluterveydenhuoltoon lähetteen tehneelle terveydenhoitajalle. Opiskelija saa huumausainetestiä koskevan todistuksen opiskeluterveydenhuollosta ja toimittaa sen viipymättä oppilaitokseen koulutuspäällikölle. Varkauden alueella toimitaan oppilaitoksen hoitoonohjaussopimuksen mukaisesti.

Huumausainetestaukseen lähettämisen yhteydessä koulutuspäällikkö / lukion johtaja arvioi, voiko opiskelija osallistua opetukseen, vai järjestetäänkö hänelle esimerkiksi opintoja verkkoympäristössä, josta tehdään muutos HOK-Siin. Opiskelijan opiskelu-oikeus voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa työskentelevän turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavaan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Tilannearviota tehtäessä on otettava huomioon myös, aiheuttaako opiskelijan läsnäolo opinnoissa työturvallisuusriskin. Turvallisuuteen liittyvissä asioissa voidaan konsultoida koulutuksen järjestäjän turvallisuus-päällikköä.

Mikäli opiskelija esittää positiivisen testituloksen, koulutuspäällikkö / lukion johtaja kutsuu opiskelijan ja alaikäisen opiskelijan huoltajan kuulemistilaisuuteen, jonka jälkeen hän päättää tarvittavista kurinpitotoimista. Kurinpitotoimia voivat olla kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Koulutuksenjärjestäjä tekee lastensuojeluilmoituksen aina, kun on kyse alaikäisen opiskelijan positiivisesta huumausainetestituloksesta. Testausvelvoitteen ohella arvioidaan opiskelijan muuta palvelutarvetta yhdessä kuraattorin tai terveydenhoitajan kanssa.

Oppilaitoksesta erottaminen määräajaksi on mahdollista, jos teko on vakava tai opiskelija jatkaa kirjallisen varoituksen perusteena ollutta epäasiallista käytöstä. SORA-tutkinnoissa päihderiippuvuus voi johtaa kurinpitotoimien ohella myös opiskelu-oikeuden peruuttamiseen. Korkeintaan kolmen kuukauden määräaikaisesta erottamisesta päättää koulutuspäällikkö / lukion johtaja. Opiskelu-oikeuden peruuttamisesta, palauttamisesta, yli kolmen kuukauden määräaikaisesta erottamisesta, sekä opiskelusta pidättämisestä päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen SORA-toimielin, jossa on mukana koulutuksen järjestäjän, opiskeluhoollon, opettajien, työelämän ja opiskelijoiden edustus. Oppivelvollisten osalta kaikki määräaikaiset erottamiset käsittelee SORA-toimielin. Kurinpitotoimien valmisteluvaiheessa opiskelija ohjataan aina opiskeluhoollon palveluihin.

Akuutin tilanteen ratkeamisen jälkeen asiaa käsitellään aina opiskelijan, huoltajien, opiskeluhoollon sekä mahdollisten muiden toimijoiden kesken opiskelijan yksilöllinen tilanne huomioiden. Opiskeluhoollonhenkilöstö arvioi yhdessä opiskelijan kanssa tarvetta hoitoonohjaukseen opiskeluterveydenhuoltoon tai opiskeluhoollon ulkopuolisiin palveluihin. Kun opiskelija ohjataan hoitoon / kuntoutukseen, koulutuspäällikkö / lukion johtaja täyttää hänen kanssaan Ohjaus opiskelukyvyn arviointiin / hoitoon sekä tiedonsiirtoluvat -lomakkeen. Ensimmäiselle käyntikerralle pyritään sopimaan kolmikantatapaaminen (opiskelija, palveluntuottaja sekä koulutuksen järjestäjän ja opiskeluhoollon yhteyshenkilö). Jatkotoimenpiteistä ja tiedonsiirrosta tehdään selkeä suunnitelma, jonka toteuttamiseen asianosaiset sitoutuvat. Mikäli opiskelija jää / on jäänyt pidemmälle sairauslomalle, huolehditaan opintojen väliaikaisesta keskeyttämisestä, josta päätöksen tekee koulutuspäällikkö / lukion johtaja.

4.3 Tiedonsaantioikeus

Henkilötietolaki määrittelee arkaluonteisiksi tiedoiksi terveydentilaa, sairautta, vammaisuutta tai henkilöön kohdistettuja hoitotoimenpiteitä koskevat tiedot. Opiskelijaksi hakijaa tai opiskelijaa koskevia terveydentilaan liittyviä arkaluonteisia tietoja saavat käsitellä vain ne koulutuksen järjestäjän edustajat, jotka valmistelevat, tekevät päätöksen tai antavat lausunnon opiskelijaksi ottamisesta, opiskelu-oikeuden peruuttamisesta, opiskelu-oikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta. Pääsääntöisesti terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa salassapitosäännösten vuoksi antaa asiakkaan terveydentilaan liittyviä tietoja ilman asianomaisen kirjallista lupaa. Kuitenkin terveydenhuollon ammattihenkilöllä on salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa opiskelijan terveydentilaa ja toimin-

takykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja opiskeluyhteisön turvallisuuden varmistamiseksi seuraaville henkilöille:

- oppilaitoksen rehtorille tai johtajalle ja oppilaitoksen turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi
- työpaikalla järjestettävästä koulutuksesta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä työpaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi; sekä
- poliisille ja koulutuksen järjestäjän edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä, välittömän turvallisuusuhan arvioimiseksi tai mikäli opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.

Lisäksi terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus antaa opiskelijan terveydentilatietoja opinto-ohjauksesta vastaaville henkilölle opiskelijan muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten. Koulutuksen järjestäjällä on oikeus antaa opiskelijan terveydentilatietoja opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi sekä tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten.